

A Campdevàrol, quan el dia encara s'estirava amb la frescor de la matinada i les primeres ombres buscaven lloc entre els arbres, en Joan del Molí Gros ja era despert. El seu pare solia dir-li que els moliners no vivien segons les hores del rellotge, sinó segons el ritme de l'aigua. I l'aigua, tossuda i fidel, no descansava mai.

En Joan era un home d'ulls clars i mirada franca, acostumat a escoltar molt i parlar poc. Havia crescut entre el soroll suau de la roda hidràulica, el perfum de la farina recent mòlta i el murmur constant del canal que alimentava el molí. Allò no era només el seu ofici: era la seva casa, la seva història i la seva responsabilitat.

El Molí Gros havia estat construït feia segles, i molts abans que ell n'havien tingut cura. El seu avi li explicava que, temps enrere, el molí era el cor del poble: allà arribaven pagesos, veïnes, comerciants i, sovint, fins i tot animals perduts que buscaven aixopluc. “Un molí no és només un lloc de feina —li deia l'avi—, és un punt de trobada, un espai on la gent es mira als ulls i comparteix allò que té.”

Així ho havia entès en Joan. Per això, cada dia, quan obrien les portes del molí, ell ho feia amb una barreja de respecte i orgull. Sabia que aquell espai era important per al poble. Era l'indret on arribava el blat que, amb paciència i esforç, es convertia en la farina que alimentava totes les llars. Sense el molí, no hi hauria pa; i sense pa, moltes famílies no podrien celebrar, créixer ni viure com ho feien.

A més, en aquells temps, els diners no eren tan abundants. Moltes famílies, com la de la Maria, la veïna que sempre portava un somriure i una gallina sota el braç, vivien gràcies al comerç d'intercanvi. Ella li portava una gallina, ous, verdures o el que pogués; i en Joan,

generós i just, els donava farina segons el que aportaven. A voltes, fins i tot afegia un grapat extra “perquè avui us faci falta”, tot mantenint el somriure discret.

Però la feina del moliner no era tan senzilla com podia semblar. El molí havia de mantenir-se en bon estat: la roda havia d'estar ben greixada, les pedres netes i alineades, i l'aigua havia de fluir amb força constant. En Joan passava hores revisant engranatges, escoltant el batec del molí i ajustant petites peces que, sense gaire soroll, feien funcionar tot el conjunt. Era un mestre de les coses humils i essencials.

Tot i això, el que més l'emocionava no era el soroll de la màquina, sinó les històries de la gent que entrava al molí. La Maria li explicava les novetats del poble; els nens que venien corrien entre els sacs i el feien riure amb les seves entremaliadures; els pagesos li portaven notícies del temps, dels camps i del bestiar. El molí era, sense voler, un centre de vida.

Amb el temps, en Joan es va convertir en una mena de confident del poble. Si algú patia, ell ho escoltava. Si algú celebrava, ell ho celebrava també. I si algú arribava amb pressa i preocupació, ell els tranquil·litzava amb aquella calma que només tenen les persones que han après a viure al ritme de la natura.

Un dia, una tempesta especialment forta va fer créixer el cabal del riu. Les aigües bramaven com si volguessin endur-se tot el que trobaven al seu pas. Molts al poble s'espantaren, però en Joan va sortir sense dubtar-ho cap al molí. Va passar la nit sencera lluitant contra l'aigua, desviant-la amb troncs, revisant el canal, reforçant els murs com podia. I quan el sol va sortir, eixugant la pluja, el Molí Gros continuava dret. La gent del poble va entendre llavors que en Joan no era només un moliner: era un guardà de la memòria.

Amb els anys, Joan va entendre que ell formava part d'alguna cosa molt més gran que ell mateix. El Molí Gros no era només pedra, fusta i aigua; era una història mil·lenària que ell ajudava a mantenir viva. I sabia que, mentre hi hagués gent com la Maria, nens que vinguessin a jugar o famílies que necessitessin farina, el molí continuaria sent imprescindible.

Per això, cada matí, quan el sol començava a treure el cap entre les muntanyes del Ripollès, en Joan tornava a obrir les portes del Molí Gros amb un somriure tranquil. Sabia que aquell espai havia alimentat el poble durant segles... i que ho seguiria fent, d'una manera o altra, mentre hi hagués persones disposades a escoltar la seva història.

Perquè en Joan no només molta blat.

En Joan molta records, tradicions i esperances.

I, a cada sac de farina, s'hi amaga una part del batec de Campdevàrol.

A Campdevàrol, en un carreró estret que mirava cap al riu, vivia la Maria, una dona coneguda per tothom. No hi havia casa, plaça o racó del poble on el seu nom no fos pronunciat amb afecte. Sempre portava un mocador a la cabeça, un davantal ple d'història i un somriure fet de paciència i saviesa.

La Maria havia crescut envoltada de muntanyes, de camps i d'animals. Des de petita, havia après que la vida tenia el mateix ritme que la natura: hi havia dies de collita, dies de fred, dies de feines llargues i silencioses, i dies d'alegria que omplien tota la casa. Entre totes les tasques que feia, una de les més importants era tenir cura de les seves gallines. “Una gallina ben cuidada —deia sempre— et pot donar menjar, escalfor i companyia.”

Aquelles gallines no eren només animals, eren part de la seva família. La Maria els parlava mentre els donava gra, les coneixia pel nom i fins i tot sabia quan una d'elles no estava del tot bé. Així era la seva relació amb tot: propera, atenta i plena de tendresa.

Cada setmana, la Maria preparava una cistella amb productes del seu hort: ous frescos, alguna verdura que havia sobrat de la collita, o, de tant en tant, una gallina criada amb paciència i respecte.

Quan la cistella estava llesta, la Maria iniciava el camí cap al Molí Gros, on l'esperava en Joan, el moliner.

El camí fins al molí li agradava especialment: travessava camps que canviaven de color segons l'època de l'any, s'aturava a saludar veïns, i sovint es trobava algun infant que li demanava un ou per jugar a fer cuinetes. La Maria sempre en duia un de més “per si de

cas”. Era d’aquelles persones que sabien que un petit gest podia canviar un dia sencer.

Quan arribava al Molí Gros, en Joan sempre deixava el que estava fent per saludar-la.

—Bon dia, Maria! Què ens portes avui?

Ella, amb aquell humor dolç, sempre responia:

—El que la terra m’ha volgut donar, Joan. I alguna sorpresa, si tens ulls per veure-la.

Entre tots dos hi havia una confiança antiga, teixida al llarg dels anys. No calien paraules llargues per entendre’s. La Maria li portava allò que podia; en Joan li donava la farina que necessitava. Era un comerç d’intercanvi honest, humil i ple d’humanitat.

Però la Maria no només anava al molí per fer el bescanvi. Aquell lloc era, per ella, un espai segur, un espai on el temps semblava aturar-se. S’asseia en un tamboret de fusta mentre en Joan preparava els sacs i explicava històries, anècdotes i, de vegades, preocupacions del poble. La Maria escoltava amb ulls atents i paraules amables. Era una dona que sabia escoltar, i això la feia tan essencial com el mateix molí.

Molts infants del poble recordaven la Maria com la veïna que sempre tenia un consell, un somriure i una llesca de pa amb melmelada. Els explicava històries sobre com era el poble abans, com el Molí Gros havia vist passar generacions i com les persones podien viure bé si compartien, si ajudaven i si, com deia ella, “tenien el cor obert a la vida”.

Un dia, la Maria va arribar al molí amb una gallina molt especial.

—Aquesta es diu Estel —va dir somrient—.

—I què té d’especial? —va preguntar en Joan.

—Que va néixer en una nit de tempestes i, malgrat tot, és la més valenta que he vist mai. No sé si et donarà molts ous, però coratge... d’això en té per donar i per vendre.

En Joan va riure, però va entendre el missatge. La Maria sempre trobava una manera poètica d’explicar la vida. I aquella gallina, igual que ella, simbolitzava resistència, esperança i dedicació.

Amb els anys, la Maria es va convertir en una mena de memòria viva del poble. Ella recordava com era Campdevàrol quan els carrers encara s’il·luminaven amb espelmes; recordava quan el molí va transformar-se, quan va arribar la fàbrica de gel i quan les famílies feien cua per aconseguir-ne un tros per conservar els aliments. I sobretot, recordava les cares, les veus i els moments que havien fet créixer el poble.

Per això, quan la Maria caminava cap al Molí Gros, no era només una dona anant a fer un intercanvi. Era una portadora d’històries, una teixidora de memòries, una veu que mantenia viva la identitat del poble.

I encara avui, quan algú observa el mural del Molí Gros i veu aquella dona amb una gallina entre els braços, sap que no és només una escena del passat. És un homenatge a totes les persones que, com ella, han mantingut viu el valor de compartir, de cuidar i de transmetre allò que fa que un poble sigui, de veritat, un poble.

Perquè la Maria no només portava una gallina al molí.

Portava el millor del poble dins del seu cor.

Si algun dia camineu per Campdevàrol i pareu l'orella, potser sentireu un murmurí suau que baixa pel canal. No és només l'aigua, ni només el vent. És la veu del Molí Gros, que encara avui explica històries de temps en què el poble era més petit, les nits més fosques i la vida més humil, però plena de sentit.

Jo, el Molí Gros, vaig néixer fa molts anys, més dels que la memòria humana pot abastar. Va ser en un temps en què les famílies vivien del que la terra i els animals els donaven, i en què el blat era un tresor tan valuós com l'or.

Vaig ser construït pedra a pedra, amb mans trempades i pacients. Homes i dones del poble van aixecar els meus murs pensant en el futur, pensant en els seus fills i en els fills dels seus fills. Sabien que un molí no és només un edifici: és una eina de vida.

Quan l'aigua del riu Freser va començar a fer girar la meva roda per primera vegada, vaig sentir que existia. Aquell so —un gir constant, profund, humil— era el batec que marcaria la meva existència durant segles.

A dins meu, dues grans pedres feien la feina més important del poble: convertir el gra en farina. Era una feina senzilla, però essencial. Sense farina no hi havia pa; sense pa no hi havia família que pogués créixer sana. Les mans dels moliners, com les d'en Joan, treballaven dia i nit per alimentar les llars de Campdevàrol.

Durant molt de temps vaig ser un molí fariner. Veïns de totes les edats venien a veure'm, alguns per feina, altres per companyia. Els infants corrien entre els sacs mentre els adults compartien novetats, preocupacions i rialles. Jo escoltava totes aquelles converses

silenciosament, guardant-les a les meves pedres com un tresor.

Un dia, molts anys després, els humans del poble van tenir una idea nova i sorprenent: aprofitar la mateixa força de l'aigua que feia girar la meva roda per crear llum. Va ser així com vaig convertir-me també en una central hidroelèctrica. Les cases del poble, que fins llavors vivien il·luminades amb espelmes o llànties, van començar a brillar amb una llum nova, una llum que sortia de mi.

Recordo perfectament la primera bombeta que es va encendre a Campdevàrol. La gent se la mirava com si fos màgia. I jo, orgullós, deixava córrer l'aigua amb més força que mai per alimentar aquella petita meravella.

Amb el temps, la gent també va utilitzar-me per una altra tasca sorprenent: fer gel. Sí, gel! En un temps en què les neveres no existien, el gel era un bé escàs i valuós. A les meves entranyes es produïen barres fredes que les famílies feien servir per conservar aliments. Aquell soroll del gel trencant-se encara ressona a les meves parets.

He estat moltes coses:

molí fariner, central elèctrica, fàbrica de gel, refugi d'històries i guardià de tradicions.

I malgrat tots aquests canvis, una cosa mai no ha canviat: he estat sempre al servei de la gent.

He vist naixements, festes i celebracions. He vist guerres, temporals i anys difícils. He vist infants que jugaven al meu voltant convertir-se en adults que venien a portar el blat dels seus propis camps. I he vist generacions senceres saludar-me amb respecte, com qui saluda un vell amic.

Amb el pas del temps, la meva funció com a eina de treball es va anar apagant. Les màquines modernes van ocupar el meu lloc i les feines antigues es van transformar. Molts molins com jo van quedar en ruïnes. Però Campdevàrol no em va oblidar.

Un dia, un grup de persones que estimaven la història i la cultura del poble van tornar a obrir les meves portes. Van treure la pols, van restaurar les meves pedres i van deixar que l'aigua tornés a explicar les seves històries a qui volgués escoltar-les. Vaig renéixer, però no com abans: ara era un Ecomuseu, un espai on explicar qui havia estat i què havia significat per al poble.

I avui, gràcies al projecte del Grafftech Fest, torno a ser protagonista. Torno a viure, no només a través de les meves pedres, sinó també a través d'un mural que m'homenatja, que explica la meva història a gent de totes les edats i que em converteix en part del futur.

Quan veieu el mural i escanegeu el QR, no estareu només mirant una imatge. Estareu obrint una finestra al passat. Estareu escoltant la meva veu, la veu d'un molí que encara batega amb l'aigua del riu i amb la memòria d'un poble sencer.

Perquè jo no he deixat mai de fer la meva feina:

continuo alimentant Campdevàrol, ara no amb farina, sinó amb històries.

Fa molts anys, abans que els diners omplissin les butxaques i que les monedes sonessin dins dels mercats, els pobles vivien d'una manera diferent. Una manera més pausada, més humana i més propera. Aquesta forma de viure era coneguda com el comerç d'intercanvi, i a Campdevàrol va ser protagonista durant generacions.

La història comença un matí de tardor, quan el riu Freser baixava amb la calma típica dels dies freds. Al poble tothom es preparava per començar la jornada: els pagesos ordenaven l'hort, els nens corrien amb un tros de pa acabat de fer i el Molí Gros escalfava el seu cor de pedra per un dia més de feina.

En aquell temps, la gent no sempre tenia diners. Però això no significava que no poguessin comprar o vendre. En lloc de pagar amb monedes, pagaven amb allò que la terra, els animals i les seves mans els havia donat. Cada objecte, cada aliment, tenia un valor que no depenia del seu preu, sinó de la seva utilitat, de l'esforç que hi havia al darrere i de la necessitat del moment.

Un dels indrets més importants per practicar aquest sistema era el Molí Gros. Allà, en Joan, el moliner, rebia gent de totes les edats. I totes elles portaven alguna cosa per oferir.

Entre aquestes persones sempre hi havia la Maria, que caminava des de casa seva amb una gallina entre els braços. Aquella gallina no era qualsevol gallina: representava hores de feina, d'alimentar-la, de cuidar-la, de pujar cada matí a buscar-ne els ous. Portar una gallina al molí era portar un tros de la pròpia vida.

Quan la Maria arribava al Molí Gros, deixava la gallina amb cura i en Joan li preparava un sac de farina.

No hi havia tiquets, ni preus, ni presses.

Hi havia confiança, respecte i mirades que parlaven soles.

Les persones s'entenien, i si algú tenia menys aquell dia, en Joan ho compensava amb un gest amable.

—No pateixis, Maria. Avui és un dia curt, però la setmana serà llarga. Em tornaràs el favor quan puguis.

I ella somreia, perquè sabia que aquell tracte era honest, humà i ple de sentit.

Altres veïns portaven ous, peces de roba fetes a mà, mel, llenya, fustes tallades, o fins i tot l'ajuda d'un dia sencer de feina. Tot tenia valor, perquè tot provenia de l'esforç i la dedicació.

En aquells temps, els intercanvis no eren només materials: eren emocionals. Qui donava quelcom també compartia històries, somriures, preocupacions i alegria. Era una manera de dir: "Això és el que tinc, i ho comparteixo amb tu."

I així, sense adonar-se'n, el comerç d'intercanvi es convertia en una xarxa invisible que unia totes les persones del poble. Ningú no vivia sol; ningú no caminava sense el suport dels altres. L'intercanvi era un record constant que tots depenien de tots.

Amb el pas dels anys, les monedes van anar arribant i el comerç d'intercanvi va començar a desaparèixer. Però no va marxar del tot. Perquè, malgrat que les formes canvien, la manera de cuidar-se i de relacionar-se segueix viva en els cors dels que estimen la seva terra.

I avui, gràcies al mural del Molí Gros i al projecte del Grafftech Fest, aquesta història torna a néixer davant dels ulls de tothom.

Quan observeu la Maria i en Joan fent l'intercanvi, no esteu només veient una escena del passat. Esteu veient un record, un valor i una manera de viure que encara ens pot ensenyar moltes coses.

Perquè el comerç d'intercanvi era, sobretot, una lliçó:

no és la mida del que dones, sinó la intenció amb què ho ofereixes.

I això, a Campdevàrol, continua sent un dels tresors més grans.